

PAG 4F

PAG 4F

PAG 2F

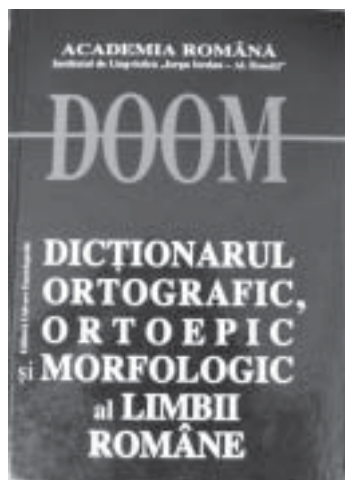
Ad Restitvendvm

DOOM și realitate

Maria D. MĂRCUȘAN

Rîndurile de mai jos se adresează cadrelor didactice în general și în special unor jurnaliști și autori care cred că nerespectînd normele Academiei Române sint... daci.

AOOM (Aspecte ortografice, ortoepice și morfologice) de Mihail Stan se vrea a fi punerea în practica didactică a normelor limbii române în buna intenție de a-i ajuta pe școlari să-și însușească mai repede și facilmente regulile pronunției și scrierii limbii române literare. Lucrarea este amplu concepută în trei secțiuni. Noi ne vom referi la prima secțiune, (1) prezentarea noilor norme (Cf. DOOM - 2005, GT, 23-24.09.06, 4f), din perspectiva impactului asupra tinerilor studioși pentru a sugera unele cauzalități ale situației critice în care se află cunoașterea limbii literare azi în unele medii de comunicare. Lăsăm la o parte unele carente redactionale (lista de abrevieri?), întrucît obiectivul

analizei noastre este limba standard *eo ipso*.

În orice condiție, atunci cînd abordăm problemele implementării normelor lingvistice este absolut necesar să ținem cont de două condiții:

a. normele limbii standard sînt **obligatorii**, nu recomandabile, tuturor emițătorilor, inclusiv instituțiilor;

b. normele unei limbi, înzestrate cu multiple funcții se aplică strict și exclusiv *limbii standard*.

AOOM citează în mod pertinent că Academia Română este *singurul* for care "se îngrijește de cultivarea limbii române și stabilește regulile ortografice **obligatorii**" (p.5). Din moment ce clamăm pe toate căile (de comunicare) că instituțiile nu funcționează pentru că cineva, acolo sus, le blochează, atunci să nu ne mai disculpăm că le respectăm (instituțiile și legile) atît timp cît de dragul unei democrații pe care o confundăm cu anarhia, noi înșine nu respectăm nici măcar legile limbii noastre (care a fost "blestemată" să se numească *română*, nu "dacă"). La punctul b., orice lucrare, manual sau tratat ar trebui să precizeze că *normele/regulile obligatorii* nu se aplică limbii în general, ci în special, și exclusiv, limbii standard care nu se suprapune limbii comune, nici limbii naționale, dar nici limbii cotidiene sau populare, nici vreunui dialect/subdialect, fie el și de bază. Este necesar să se facă distincția între conceptele *langue/parole*.

Pe drept cuvînt, unii cercetători au numit limba literară drept *o koiné* servind la comunicarea între toți vorbitorii unei națiuni sau comunității naționale. Conceptul de națiune ar trebui precizat că el cuprinde pe toți vorbitorii nativi ai unui stat național, delimitat politic, dar și pe vorbitorii aceleiași limbi din afara frontierelor, fie ei comasați sau în enclavă.

Selecția lexicală, fonetică, ortoepică și morfo-sintactică nu se poate face pe baza unui dialect/subdialect "la modă", grație unor presiuni etnoculturale. La capitolul asupra ortografiei și punctuației se pot decela consecințele marginalizării apostrofului. Dacă a fost substituit cu cratima, fără vreo motivație științifică, e inutil să-l mai învățăm, de vreme ce ziaristi cu studii superioare, ba chiar filologi, scriu **pîn-la** în loc de **pîn'la**, **acas** în loc de **acas'**; **făr-un sfert** în loc de **făr'un sfert**, **al dracu** în loc de **al dracu'** etc. Aici este locul să reamintesc fenomenul de ruralizare/vulgarizare care s-a comis cînd s-a stabilit să nu se mai scrie articolul definit în toponime: Tîrgu-Mureș, Turmu Măgurele, Fundu Moldovei etc. făcîndu-se, parcă premeditat, confuzia cu antroponimele (Munteanu, Popescu etc.), întrucît nu putem declina "Munteanului", dar spunem Tîrgulul Mureș/Tîrgu Mureșului, Sighetulul Marmăției etc. Este incorect și regional să se scrie, chiar dacă se pronunță, Brașovu Vechi în loc de Brașovul Vechi. De aici și pînă la generalizarea acestei aberații generată de neglijență mai avem un pas: **omu** se cunoaște după... **ponu** după roade. Nu cumva ne îndreptăm către un idiom al limbii române?

Propunerea noastră este de bun simț, simplă: ori scriem **articolul** peste tot, așa cum e normal din perspectiva sistemului, ori nu îl mai scriem și punem... **apostrof**. Astfel: Sfințitul Gheorghe sau Sfințu' Gheorghe. Germanicii (englezii) și nu mai performează genitivul sintetic cu s, totuși îl marchează cu apostrof.

Actuala normă îi obligă pe școlari să enumere și să memoreze consoanele sonore care, într-o pronunție neîngrijită, sonorizează s din afixe: **dezvolta** în loc de **desvolta**; **smulge**, dar **zmeură**, **zmeu**; **basn** dar **cazma**, **lesne** dar **glezne**; **caznă** dar **basnă**. Așa se explică grafiile oscilante și aleatorii ale multor autori și publiciști.

Erorile actualelor norme trimt la o regionalizare inadmisibilă, inclusiv la verbele cu alternanțe fonetice: **șade** de la **șeđa**, **așază** de la **așeza**, **înșală** de la **înșela** etc. În loc de **șea** se recomandă **șă**, cu pluralul **șei** (nu cumva **șale!**), dar ce ar fi **șele**, după **ștea-ștele**?

Normele actuale ale limbii standard, preluate de AOOM potenează confuzie și incertitudine din simțului cuvânt **cu nu se raportează** la sistemul intern al limbii române.

FOAIE

PENTRU MINTE, INIMĂ ȘI LITERATURĂ

Editată de Gazeta de Transilvania în colaborare cu Consiliul Județean Brașov
• Fondat 1838 • Serie nouă • Nr. 103
Simbătă - Duminică, 2 - 3 februarie 2008 • Se distribuie gratuit

Dialogurile GT

"Îi mulțumesc lui Dan Orghidan că l-a apărat pe Ion Lupu, cicatrizîndu-i rănilor nemeritate"

Steluța SUCIUC

- Cum ați ajuns de la economie, știință pragmatică, la poezie, care apelează la metaforă pentru a exprima emoții, sentimente, idei, prin armonie și imagine?

- Am avut, de la început, de tînar, două *pasuni*, cărora le-am rămas fidel pînă acum. Prima pasiune a constituit-o poezia, *artă magică*, în care predomină imaginarea, artă pe care Paul Valéry o va defini și analiza în Cursul de Poetică creat la Collège de France, curs a cărui lecție inaugurală a fost ținută la 4 mai 1937. Cea de-a doua pasiune a fost de ordin științific, pasiunea pentru cunoașterea, adîncirea și predarea științei economice, cu precizarea că nu m-am consacrat tuturor științelor economice, multe la număr, ci știința economică fundamentală, primordială - economia politică - știința a maximizării avuției în condițiile folosirii unor resurse limitate, rare, de uz alternativ. Prima pasiune s-a concretizat empiric, în realizarea unui mare număr de poezii, prin care mi-am exprimat atitudinea față de lume, de cea interioară mai ales, dar și față de realul înconjurător. Domeniul de care m-am preocupat mai puțin teoretic, nefiind critic literar. Cea de-a doua pasiune însă, cea care avea ca obiect știința economică, a fost prin excelență teoretică, concretizată în cursurile ținute la Universitatea "Transilvania" din Brașov, în conferințe, articole, lucrări de cercetare științifică și, desigur, în teza de doctorat prezentată la Academia Comercială din București.

- În prelungirea primei întrebări. De ce n-ați ales și proza pentru a vă exprima?

- La întrebarea dvs. nu am un răspuns exact. Pur și simplu, proza nu m-a interesat. N-am scris nicio pagină de proză propriu-zisă, ceea ce nu înseamnă că ea este inferioară

Portret inedit al poetului, realizat de pictorul Cojan

poeziei. Sensibilitatea mea a avut ca domeniu de exprimare poezia.

- Dacă ar fi să fixăm în timp, cînd s-a produs debutul literar?

- Înainte de a vă răspunde, cred că sînt necesare două precizări. Prima se referă la activitatea literară din timpul liceului (Liceul "Andrei Băseanu" din Brașov), iar a doua conține, la rîndul ei, două aspecte: debutul publicistic și debutul editorial. În vremea liceului, am citit multă poezie din Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Al. Macedonski și chiar pe Ion Barbu. "Joc secund" al acestuia din urmă l-am obținut de la generosul poet - dominant în acea epocă în Brașov - Gherghinescu

Vania, laureat pentru poezie al Academiei Române, pe care nu-l cunoșteam personal. În urma unei scrisori, m-a invitat în str. Crișan nr. 16 (unde locuia) și, în urma unei discuții despre poezie, la plecare mi-a dat spre citire volumul "Joc secund". Poeziile, care beneficiau și de o anumită celebritate în epocă, mi-au plăcut foarte mult. Le-am copiat integral într-un caiet, după care, la vreo două săptămîni, i-am returnat volumul lui Gherghinescu Vania. A fost mirat cît de repede l-am citit. I-am spus: "Le-am copiat". Ceea ce l-a încîntat, și a și scris despre acest lucru într-un articol din ziarul local "Tribuna", și despre mine în

general, exprimîndu-și regretul că nu mai poate scoate "Claviaturi" din motive financiare. Debutul meu publicistic a avut loc însă în revista "România tînară" - al cărei director era profesorul universitar Ilie Haseganu -, în nr. 11-12, decembrie 1943, cu poezia "Risipire".

- Ce vîrstă aveți?

- Optsprezece ani și jumătate.

- Și debutul editorial cînd s-a produs?

- Pe la începutul anului 1946, cînd eram deja student la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj, refugiată după Diktatul de la Viena la Brașov. Acesta a fost un debut editorial parțial, cu 3-4 poezii în "Antologia scriitorilor din Țara Birsei". Adevăratul debut editorial a fost în 1969, prin volumul "Petrecere cu măști", tipărit la Editura pentru Literatură din București.

- De ce ați ales pseudonimul Dan Orghidan? Întrebarea mi-a fost sugerată de versurile "Nu inventez subiecte, ele există-n mine/ dar toate deopotrivă-mi sînt străine/ ca bunăoară numele de Orghidan față de care/ nu simt mîndrie, ură ori mirare" din volumul "Jocuri finale". Să fie vorba de conflictul dintre lumea exterioară și poet?

- Primul volum de poezie, "Petrecere cu măști", poartă ca autor numele propriu, Ion Lupu. În 1966 a apărut revista lunară "Astra", al cărei redactor șef am fost numit, fiind în același timp și cadru universitar. Ca redactor șef, am devenit ținta unor detractori, simpli veleitari, nemulțumiți că nu erau, că nu puteau fi, ca valoare, publicați. Ei voiau să acapareze revista și m-au împoșcat cu tot felul de insulte, ceea ce m-a determinat să adopt un pseudonim, cu un oarecare ecou brașovean: Orghidan. În felul acesta, am încercat - nu știu dacă am reușit - să-l protejez pe Ion Lupu. Acesta este înțelesul strofei pe care ați citat-o. (continuare în F3)

Ideologia romantismului european în viziunea lui Alexandru Philippide (2)

Profesor Doctorand
Tudorița ALBU

Friedrich von Hardemborg numit Novalis (însemnînd pămînt nou) - 1771 - 1801 - în scurta sa viață, a destelenit zărilor poetice, morale și filosofice pe care opera sa le va deschide. L-a cunoscut la Jena pe Friedrich Schlegel, studiază geologia și mineralogia, rămînd însă funcționar în administrația minelor tot restul vieții. Caracteristica esențială a creației lui Novalis este preocuparea pentru visare, care-l ajută să parcurgă labirintul eului și îl ghidează în meandrele vieții interioare. O dramă personală îi va accentua această trăsătură: marea lui iubire Sophie von Kuhn, mai mică decît el cu zece ani, față de care manifestă o dragoste copleșitoare și cu care se logodește, se îmbolnăvește și moare la numai 15 ani (1797). De acum Novalis se confundă în vis și extaz mistic. Acum va scrie „Imnurile către noapte” și cugetări diverse. Novalis tinde spre o sinteză a două lumi: cea interioară și cea exterioară, sinteză realizabilă prin fantezie. Noaptea este climatul favorabil spiritului său, nu pentru a se ascunde în adîncul ei ci pentru a găsi o lumină nouă, spirituală, în locul celei fizice - un duh de lumină. Lumea exterioară fiind o lume a umbrelor, trebuie să ne scufundăm în propriul nostru eu, deoarece universul este în noi. Romanul lui Novalis, „Heinrich Ofterdingen”, prin eroul său, este o

proiecție proprie a lui Novalis. Romanul nu are o acțiune propriu zisă și numai proiecții ale visului eroului. În visul de la început apare „floarea albastră”.

Drumul din vis către floarea albastră ar fi năzuința spre o realitate metafizică, iar floarea ar fi imaginea țelului acestei năzuințe. De fapt, „Floarea albastră” este povestea unei iubiri și acel chip de fată ivit în corola ei este Matilda de care Heinrich se îndrăgostește și cu care se logodește. Dar eroina piere (așa cum se întimplase în realitate și cu Sophie) și se reîncarnează în alte chipuri de femei. Această primă treabă a romanului numită „Așteptarea” trebuie să fie urmată de a doua, cu titlul „Implinirea”, care a rămas neterminată. Restul romanului se poate găsi, intuitiv, în „Fragmentele” publicate de Novalis ulterior. El atribuie închipuirii putere constructivă (idealism magic). Apare ideea saltului peste propriul eu și consideră că vocația poetică este o menire sacră. Novalis concepe poezia ca pe o religie care trebuie servită cu pietate și credință de sacerdot. Novalis a conceput romantismul ca mod de viață spirituală și, în consecință, lumea trebuie romantizată. Heinrich von Kleist (1777 - 1811) a trăit numai 34 de ani, iar viața sa poate fi reconstituită din operă; o viață afectivă și intelectuală foarte întortocheată. Personajele din opera sa dramatică dau dovadă de caracter subiectiv, liric, reflectînd trăirile proprii ale autorului. Prima sa lucrare dramatică se intitulează „Familia Schroffenstein”

(1803) - o dramă sumbră avînd ca subiect rivalitatea dintre două neamuri de nobili. Fatalitatea are aici rol important, din care cauză i s-a spus tragedie fatalistă (avînd rădăcini în Shakespeare, cu urme din „Romeo și Julieta”). Dacă la Shakespeare personajele sînt firi și pasiuni obișnuite, dar cu ducerea la extrem a lor, dacă la Schiller personajele exprimă ideile autorului, la Kleist personajele au firi mai puțin obișnuite, dar verosimile, semînd cu autorul, dovedind experiență de viață. În piesa „Bătălia lui Arminius” (1808. La Jena) Napoleon bătuse Prusia în 1806 - iar Kleist își manifestă ura contra dușmanilor apeland la un model și exemplu din istorie. Interesul mai mult de adevărul psihologic, mai puțin de cel istoric, scrie altă piesă intitulată „Prințul Friedrich de Hamburg” în care analizează antagonismul dintre pasiune și datorie. Urmează drama „Katchen” în care devotamentul dus pînă la sacrificiul de sine își primește răsplata. Tragedia „Penteseleea” are subiect antic (elen). Regină a Amazoanelor, Penteseleea intervine în războiul Troiei, luînd partea troienilor și fiind învinsă de Ahile. Aici Kleist analizează transformarea unei pasiuni în contrariul ei, alunecarea de la dragoste la ură. Goethe spunea despre Kleist că piesele sale au drept temă o rătăcire, o tulburare a sentimentelor. În povestiri personajele sînt impulsive, gata să treacă rapid de la o stare la alta, de la un sentiment la altul.

Opera lui Andersen are la bază

împliniri din viața lui, oameni, fapte văzute de el. Sînt povestiri fantastice cu elemente realiste, iar stilul este poetic. Despre Hans Cristian Andersen se cunosc multe lucruri pe care autorul însuși le-a consemnat în „Povestea vieții mele”. Nu însă totul și nu cu deplină sinceritate ca J.J. Rousseau, mai cu seamă pentru etapa copilăriei. În romanul „Doar un scripcar și afita tot” Andersen vorbește despre orașul natal Odense din Danemarca. Una din tehnicile de creație ale lui Andersen este aceea de a anima lucrurile care trăiesc ca și oamenii, au sentimente și gesturi umane. În eseu său despre Andersen, Alexandru Philippide îl compară pe acesta cu Creangă, cu care se aseamănă în multe privințe. Andersen își începe creația literară sub influența lui Hofman, adică sub influența laturii fantastic-umoristice a romantismului german (influență, dar și înrîndire). În teatru nu are șanse cu piesele produse - „Agneta și Zeul mării”, „Floarea fericirii” - poetice, dar făcute să fie citite, nu jucate; are succes cu romanul „Improvizatorul”, unde găsim mult sentimentalism și travestire. Autorul a călătorit mult prin toată Europa, trecînd și prin țara noastră (descrie Constanța, Cernavodă, Valul lui Traian, Giurgiu, Orșova). La epoca în care Andersen începe să publice (după 1829), romantismul german își trăise epoca lui de mare înflorire prin anii 1800 - cînd Novalis scria „Heinrich von Ofterdingen” și „Imnurile către noapte”,

Tieck comedile fantastice, basmele și povestirile lui poetice, Horderlin poemele, iar Friedrich Schlegel fragmentele critice. Ca școală, romantismul german își încheiea rolul, ca mișcare spirituală, însă, nu. Asta pentru că romantismul, explicînd din nou Alexandru Philippide, nu e numai o manieră literară, el este înainte de toate un mod de a simți și de a privi lumea (al adîncirii pe calea visului și contemplației, în lumea dinlăuntru, în lumea întîmplărilor psihice) celălalt mod fiind al avîntului către lumea exterioară. Romantismul danez va fi influențat de cel german - Hofman - care îl influențase pe Andersen - scrise povestiri fantastice, dar cu bază în realitatea vieții. Principiul acesta îl va respecta și Andersen. Ca și Creangă, care transpune în basme viața reală (cea din „Amintiri din copilărie”) Andersen va proceda la fel, dar cu mai multă adîncime de factură tragică, dureroasă uneori. Laturii epice i se adaugă poezia naturii descrise cu exactitate (se citează exemplul „Zina mării”).

Poveștile lui Andersen nu sînt făcute doar pentru copii, ele sînt și pentru oameni mari. Miraculosul și fantasticul din ele incită pe copii, dar descrierile poetice, dialogul în replici pline de înțeles depășesc percepția copiilor. Înșurirea principală a talentului lui Andersen este arta de povestitor, acest fapt explică răspîndirea în lume a creației lui.

- continuare în F4 -

P O E S I S

Ion LUPU

Cuvinte suferinde

Printre suferinziile lumii sînt și cuvintele cînd nu li se-ngăduie să urce-n lucarnele poeziei de unde începe universul stelar.

Cuvintele care nu au carismă, neajunse în jocul secund crescute numai în straturile din grădina odelor se poartă ca armele de foc scuipînd moartea și chinul, ori ca iataganele de altădată care deschideau venele.

Nu doar în DEX, ci și-n literatură există cuvinte-slugi, cuvinte-grăjdari, cuvinte-călai...

Țelul vieții mele din anii rămași este-nființarea unui spital pentru cuvintele violate, pentru cele bolnave, infectate de viruși verbali.

Stimați poeți, identificați holera și ciurma lexicală, cercetați - ca medici ai limbii - cuvintele atinse de neoplasm sau pe cele lipsite de imunitate cerească!

Din vocale și diftongi voi face fișe medicale atîrnate de paturile lingvistice pentru urmărirea evoluției bolii...

Ne-a părăsit scriitorul Vintilă Corbul

Scriitorul Vintilă Corbul a decedat, miercuri dimineața, la locuința sa de lângă Versailles, la vîrsta de 91 de ani, au declarat reprezentanții ai Uniunii Scriitorilor din România. Grav bolnav, Vintilă Corbul a fost internat, în ultimele luni, la o clinică din orașul francez Rocquencourt (în Yvelines, în apropiere de Versailles). Vintilă Corbul a urmat cursurile Facultății de Drept și, în paralel, pe cele ale Facultății de Litere și Filozofie - secția Istorie, avîndu-l profesor pe Gheorghe I. Brătianu. La plecarea din țară, a lăsat în urmă o bibliotecă de circa 10.000 de volume, reconstruind-o, ulterior, în Franța, apartamentul în care a locuit fiind tapetat cu rafturi pline de cărți. Primul roman scris de Vintilă Corbul, pe cînd avea 16 ani, este "Babel Palace". Atunci, scriitorul a fost considerat o nouă stea a literaturii. "Babel Palace" a apărut într-o singură ediție, în anul 1939. În 1966, Vintilă Corbul a scris, în colaborare cu Eugen Burada, povestirea "Moarte și portocale la Palermo", apărută în colecția Temeării - Editura Tineretului, în două fascicule a cite 80 de pagini. Datorită succesului, la insistențele editurii, autorii au continuat povestirea sub un nou titlu, "Cenușă și orhidee la New York". Era primul volum apărut sub semnăturile Vintilă Corbul și Eugen Burada.